

**FEDERAL ALMANYA'DAKİ TÜRK İŞÇİ
ÇOCUKLARININ EĞİTİMİ İÇİN BİR
«MODEL» DENEMESİ**

Prof. Dr. İnal Cem AŞKUN
TÖEF Dekanı

Eskişehir İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisine bağlı Kültürel Çalışmalar ve Çevre Eğitimi Enstitüsünde (AKÇE), 1977 yılında; Federal Almanya'daki Türk işçi çocuklarının eğitimini bir «modele» kavuşturma yönünde başlattığımız çalışmalardan olmak üzere bir «deneme modeli» girişimine geçmenin bu aşamada yararlı olacağı kanısına varmış bulunmaktayız.

Böyle bir deneme modelini elde etmede; 1977 yılından beri aşağıda altı ana bölümde toplanan elli soruya yanıt bulma çabasını gösterdik, şöyleki:

I. AMAÇ

- 1- Federal Almanya'da Türk çocuklarının eğitimine ilişkin olarak, Millî Eğitim Bakanlığının saptadığı amaçlar nedir?
- 2- Türk çocuklarının eğitiminde F. Almanya yetkililerinin saptadığı amaçlar nedir?

- 3- F. Almanya'daki Türk ailelerinin çocuklarının eğitiminden bekledikleri nedir?
- 4- Gerçekte bu eğitimin amaçları ne olmalı? Türk ve Alman yetkilileri ile Türk ailelerinin amaçları saptamadaki yanlışları, noksanları nelerdir?
- 5- Çocukların kendileri F. Almanya'daki eğitimlerinden ne bekliyorlar? Beklentilerini tamamen ailelerinin etkisinde kalarak mı saptıyorlar? Yoksa ailelerinden farklı mı düşünüyorlar?
- 6- Çocukların eğitim amaçları ailelerinden farklı ise şimdilik bir çatışmaya girmemek için bunu gizli mi tutuyorlar, yoksa açıktan çatışma içine giriyorlar mı?
- 7- Aynı sınıftan olan Alman ve Türk ailelerin çocuklarının eğitim amaçları arasındaki farklar nelerdir?
- 8- Aynı sınıftan Türk ve Alman çocukların eğitimden bekledikleri arasındaki farklar nedir?
- 9- F. Almanya'daki Türk işçi aileleri dışında başlıca büyük yabancı işçi ailelerinin (özellikle Yugoslav, İspanyol, Yunan, İtalyan, Portekiz) çocuklarının eğitiminde gördükleri amaçlar nedir?
- 10- F. Alman yetkili makamları tüm yabancı işçi aileleri çocuklarının eğitiminde aynı amaçları mı saptamış bulunmaktadır? Yoksa bazı gruplar için farklı amaçlar belirlenmiş midir? Belirlemişse, hangi gruplar için ne gibi farklı amaçlar belirlenmişlerdir?

II. POLİTİKA VE YÖNTEMLER

- 11- Millî Eğitim Bakanlığının Almanya'daki Türk çocuklarının eğitiminde öngördüğü amaçlara ulaşma konusunda uyguladığı ve Alman yetkililerinden uygulamasını istediği politikalar ile yöntemler nelerdir?
- 12- F. Alman yetkili makamlarının Türk çocuklarının eğitimi için öngördüğü amaçlara ulaşma konusunda uyguladığı ve Millî Eğitim Bakanlığının da uymasını öngördüğü politikalar ile yöntemler nelerdir?

- 13- Türk ailelerin, çocuklarının eğitiminde öngördüğü amaçlara ulaşmada F. Alman yetkili makamları ile Milli Eğitim Bakanlığından uygulanmasını istedikleri politikalar ve yöntemler nelerdir?
- 14- Türk çocuklarının eğitiminde uygulanan politikalar ve yöntemler konusunda Milli Eğitim Bakanlığı, Alman Yetkili Makamları ve Türk Ailelerin karşılıklı anlaşmazlıkları ile engelleri nelerdir? Çözüksüz kalan ne gibi sorunlar çıkmaktadır?
- 15- Türk çocuklarının eğitimi konusunda gerek F. Alman Yetkili makamlarının gerek Milli Eğitim Bakanlığının izlemesi gereken politikalar ve yöntemler ne olmalıdır?

III. EĞİTİMİN KURUMSAL İŞLEYİŞİ

- 16- Türk öğrencileri sınıf içi çalışmalarında, göze çarpan en belirgin zayıflıkları nelerdir? Bunlar nasıl giderilebilir?
- 17- Türk öğrencilerin F. Alman eğitim sistemine uyarlanmalarındaki temel sorunları nedir? Çözümü nasıl olur?
- 18- Türk öğrencilerin ve ailelerin okul yönetimleriyle ilişkilerinde ne gibi sorunları olmaktadır? Bunlar ayrı ayrı nasıl çözülebilir?
- 19- Türk öğrencilerin ve ailelerin Alman ve Türk öğretmenlerle ilişkilerinde ayrı ayrı ne gibi sorunları olmaktadır? Çözümleri ne olabilir?
- 20- Türk öğrencilerin eğitim araç ve gereçleriyle ilişkilerinde ne gibi sorunları vardır? Nasıl çözülebilir?
- 21- Türk öğrencilerin, Alman öğrenciler ve diğer yabancı gruplardan gelen öğrencilerle ilişkilerinde hangi sorunlar çıkmaktadır? Çözümleri için neler yapılabilir?
- 22- Öğrencilerin genel olarak Almanya'daki toplumsal çevreye uyarlanmalarında ne gibi belirgin sorunlar çıkmaktadır? Bu sorunlarının çözümüne ne derecede ve nasıl yardımcı olunabilir?
- 23- Öğrenci ailelerinin, çocukların eğitimini destek'emedeki başlıca engelleri nelerdir? Bu engelleri aşmalarında kendilerine ne derecede ve nasıl yardımcı olunabilir?

- 24- F. Alman yetkili makamlarının Türk öğrencilerin eğitimine destek olma çabaları ne yönde yoğunlaşmaktadır? Engel çıkarıcı durumlar olmakta mıdır? Bunların kaldırılmasında hangi çabaların, kimler tarafından gösterilmesi gerekmektedir?
- 25- Millî Eğitim Bakanlığının F. Almanya'daki Türk çocuklarının eğitimini destekleme çabalarının niteliği ve yoğunluk noktaları nedir? Bakanlığın desteğindeki eksik yönler ve varsa çıkardığı engeller neler olmaktadır?

IV. ÖĞRENCİLERİN EĞİTİM BAŞARISI

- 26- Türk öğrencilerin en başarılı olduğu okullar, sınıflar ve dersler nelerdir?
- 27- Türk öğrencilerin en başarısız olduğu okullar, sınıflar ve dersler nelerdir?
- 28- Öğrencilerin başarısızlığında hangi temel etkenler rol oynamaktadır? Özellikle dil sorunu ve çözümünün niteliği, yolları nedir?
- 29- Başarısızlığın okulların yapısı ile ilgili sorunları ve çözümleri nedir?
- 30- Başarısızlığın eğitim sistem ve yöntemleriyle ilgili sorunları ile çözümleri nedir?
- 31- Başarısızlığın öğretmenlerin tutumlarıyla ilgili sorunları ve çözümleri nedir?
- 32- Başarısızlığın aileleri tutumlarıyla ilgili sorunları ve çözümleri nedir?
- 33- Başarısızlığın okul içi, okul dışı genel toplumsal çevreye uyarlanmaya ilişkin sorunları ve çözümleri nedir?
- 34- Başarısızlığın gerek okul içi, gerek okul dışı F. Alman yetkililerinin tutumlarına ilişkin sorunları ve çözümleri nedir?
- 35- Başarısızlığın, gerek F. Almanya'daki, gerek Türkiye'deki Türk yetkililerinin tutumlarına ilişkin sorunları ve çözümleri nedir?

V. F. ALMANYA'DA TÜRK KÜLTÜRÜNÜN EĞİTİMİ

- 36- F. Almanya'daki Türk çocuklarının Türk Kültürüne ilişkin eğitsel amaçları F. Alman yetkili makamları ile Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hangi noktalarda ortak, hangi noktalarda farklı yönler göstermektedir?
- 37- Türk Kültürünün eğitim sistem ve yöntemlerinin etkinlik düzeyi nedir? Bu konularda hangi bakımlardan yeterli, hangi bakımlardan yetersiz kalmaktadır? Yetersizliğin çözüm yolları neler olabilir? Öteki yabancı gruplarla karşılaştırıldığında başarı düzeyi nedir?
- 38- Belli bir yaşa kadar Türkiye'de kalmış öğrencilerin, Alman Kültürüne uyarlanırken, ana kültürlerine bağlı davranışlarından hangilerini korumaları gerekmektedir? Bunun eğitiminde hangi yollar izlenebilir?
- 39- F. Almanya'da doğmuş veya çok küçük yaşta F. Almanya'ya gelmiş Türk çocuklarının, Türk Kültürü eğitiminde ne gibi yollar izlenebilir? Bu konuda aileleri ile Millî Eğitim Bakanlığı ve genel olarak Türk örgütlerinden ne gibi destekler istenebilir?
- 40- Okullarda Türk Kültürünün eğitim ve öğretiminde, hangi dersler ile eğitim ve öğretim yöntemleri izlenmektedir? Öğrencilerin bu öğretim ve eğitimden etkilenme düzeyleri nedir? Yeterli ve yetersiz yanları ile yetersizliğin giderilme çareleri nedir?
- 41- Türk Kültürünün eğitim ve öğretimde F. Alman yetkili makamları ile Alman Radyo, Televizyon ve basın organlarının çabalarının niteliği, etkinlik düzeyi nedir? Bu çabalarda saptırıcı, zararlı etkiler de görülmekte midir? Görülüyorsa niteliği nedir, nasıl önlenebilir?
- 42- Türk Kültürünün öğretim ve eğitiminde Millî Eğitim Bakanlığı, diğer Türk makam ve örgütleri ile TRT'nin, Türk Basınının çabalarının niteliği, yoğunluk noktaları nedir? Bunlar nasıl önlenir?
- 43- Türk Kültürünün eğitim ve öğretiminde görev almış F. Almanya'daki Türk öğretmenlerin yeterli ve yetersiz ka

dıkları yönler nelerdir? Yetersizlikleri yaratan nedenler ve bunları ortadan kaldırma yolları nedir?

- 44- Türk Kültürünün eğitim ve öğretiminde kullanılan araçların niteliği nedir? Bu araçlar öğrencileri ne derecede etkilemekte, hangi bakımlardan yetersiz kalmaktadır? Yetersizlikler nasıl giderilebilir?
- 45- Türk çocuklarının Türk Kültürü eğitimlerini desteklemede Türk ailelerinin temel gereksinimleri nedir? Bunlar ne dereceye kadar hangi kaynaklardan nasıl giderilmektedir? Geliştirme yolları nedir?

VI. GENEL DEĞERLEME

- 46- F. Almanya'daki Türk çocuklarının eğitim ve öğretimine ilişkin kısa dönemde, acele olarak çözülmesi gereken sorunlar nelerdir? Nasıl çözülmelidir?
- 47- Türk çocuklarının eğitim ve öğretiminde uzun dönemde (en azından 5 yılda) ele alınması gereken temel sorunlar nelerdir? Nasıl çözüm yolları izlenmelidir?
- 48- Türk çocuklarının eğitim ve öğretiminde F. Alman yetkili makamlarının en başarılı tutumları nedir ve hangi konularda görülmektedir? Bu arada yarattıkları ve çözümlüne ilgi duymadıkları sorunlar nelerdir? Bu konuda onlarla bir ilişki içine, kimler tarafından girmek gerekir?
- 49- Türk çocuklarının eğitim ve öğretiminde Millî Eğitim Bakanlığı ile, ilgili Türk makam ve örgütlerinin en başarılı tutumları, sonuç verici çalışmaları neler olmuştur? Sorun çıkarıcı, ilgisiz kaldıkları yönler neler olmaktadır. Bunları gidermede ne yapılmalıdır?
- 50- Türk çocuklarının gelecekte Türkiye'ye dönmeleri temel alınarak, eğitim ve öğretimlerinin yapılması yerine bu konuda onları özgür bir tutum içinde bırakıp, isterlerse F. Alman toplumunda da kalıp, yaşayışlarını Türk Kültürüne dayalı temel davranış özelliklerini kaybetmeden sürdürmeleri daha yerinde bir tutum olarak görülemez mi? Eğer görülürse bu konuda gerek F. Alman yetkili ma-

kamları gerek Türk örgütleri ve aileleri kesiminde hangi engelleri aşmak gerekir?

Bu sorulara, iki yıldır, gerek Federal Almanya'da gerek Türkiye'de yanıt olmak üzere topladığımız bilgiler ışığında, şu bölümlerden oluşan bir **taslak** ya da «**deneme modelini**», en azından söz konusu alandaki tartışmalara açıklık getireceği kamısıyla ortaya koymayı öngördük:

M o d e l i n B ö l ü m l e r i

I- MODELİN VARSAYIMLARI VE TEMEL ALDIĞI GERÇEKLER

II- MODELİN AMAÇLARI

III- AMAÇLARA ULAŞMA YÖNTEMLERİ

IV- YÖNTEMLERE BAĞLI ARAÇLAR VE YARARLANMA YOLLARI

V- SONUÇ

I- MODELİN VARSAYIMLARI VE TEMEL ALDIĞI GERÇEKLER

A- İşçiler ve Aileleri Açısından

- 1- Almanya'da toplum düzeni başta ekonomisi olmak üzere, bağlı bütün kurumlarıyla, orada yetişmiş, Almanya'ya uyum gösteren, Alman işçisinin her bakımdan alt düzeyinde kalan, ekonominin istediği gibi kullanabileceği bir işgücü varlığını (ucuz emek) yaratmak şeklinde gizli bir amacı tüm etkinliğiyle sürdürmektedir. Bu amaç, dönen işçilerle, Alman teknolojisini Türkiye'ye sokup, yerleştirme ve kendine bağlı bir ülke ekonomisi yaratma boyutlarını da taşımaktadır.
- 2- Fabrikalarda Türkler meslek eğitimi anlaşması olan işlerde çalıştırılmayıp, sadece kaba işlerde, eğitimsiz çalıştırılmaktadır. Bu öncelik Almanlara ve sonra da Ortak Pazar üyesi ülkelerin işçilerine tanınmaktadır.

- 3- İşçi ailesinin kültür kapasitesi kısıtlıdır. Ailenin dili de zayıftır. Çocuk anababayı bir arada görememektedir. Çoğu kez anne işden gelmekte, baba gitmektedir. Çocuklar sokakta kalmaktadır. Böyle bir aile yaşamı içinde çocuğun Türkçeyi ailesinden öğrenerek, geliştirme olanağı da kısıtlanmaktadır.
- 4- Getoların çok geri toplumsal koşullarında yaşayan işçiler ile ailelerinin bu durumu, onları çocuklarına karşı ilgisiz bir tavır içine itmektedir. Ekonomik sorunlar, her zaman ön planda yer almaktadır. Öyle ki sırf çocuk zammından Almanya'da yararlanmak için yüzlerce işçi ailelerini Türkiye'den getirtmiş bulunmaktadır.
- 5- İşçilerden dinî boşluk içinde bulunanlar aile ve çocuklarını ihmal ederek, kendilerini içkiye, kumara vermekte, bu yolda kazançlarından çok harcamaktadırlar.
- 6- İşçilerin içinde kaldıkları çeşitli zararlı akımlar arasında Hristiyanlık propagandası ayrı bir önem taşımaktadır. Kitap, broşür, gazete, takvim, konferans ve sohbetler yoluyla işçilere yoğun Hristiyanlık ve Yehova Şahitliği propagandası yapılmaktadır.
- 7- İşçiler, dinî ihtiyaçlarının devlet eliyle karşılanmamasından doğan boşluğu, kurdukları derneklerin hizmetleriyle doldurmaya çalışmaktadırlar. Bu derneklerde görev alanların bir kısmı da başta «Süleymancılık» gelmek üzere, bazı gruplara girmiş kişilerdir. Bunlar kendi gruplarının inançları ve çıkarları doğrultusunda yoğun çabalar göstermektedirler. Bu da işçiler ile aileleri açısından bozucu, sapıtıcı etkilere yol açmaktadır.

B- Çocuklar Açısından

- 8- Alman yasalarına göre, çocukların 9 yıllık eğitimi zorunludur, böyle olduğu halde, evdeki küçüklere bakmaları veya Alman toplumunun değer yargılarını edinmemeleri için bazı aileler çocuklarını Almanya'da eğitmeme yoluna gitmektedirler. Kimi aileler, içinde yaşadıkları toplumda çocukların daha iyi olanaklarla yetişeceği, en azından yabancı dil öğrenebileceği bilincindedir. Bunun için, çocuklarının kendi ulusal kültür çerçevesinde, Türkiye'de geçerli bir meslek edinmesi amacı-

la, Almanya'da eğitim görmesini istemektedirler. Bazıları ise çocuklarının tüm kültür ve davranışlarıyla geleceğin bir Alman vatandaşı adayı olarak, eğitim görmesini amaçlamaktadırlar.

Birinci türdeki ailelerin amaçlarında ileri görüşlü olmadığı, çocukları için kısa zamanda aile bütçesini destekleyecek meslek eğitimini istedikleri; üçüncü türdekilerin yozlaşmış davranışlarıyla bunun tam karşısında yer aldığı öne sürülebilir. Burada belki en sağlıklı tutumun, ikinci türdeki ailelerde görüldüğü açığa çıkmaktadır.

- 9- Almanya'da 15 yaşına gelen çocuğun öğrenim zorunluluğu bitmekte, hangi sınıfta kalmışsa, oradan topluma atılmaktadır. Bu durumda, öğrenim yaşamı biten Türk çocuğu Almanca'yı anababasından daha iyi bilen, Alman toplumunda hiçbir «iddiası» olmayan, her ücrete çalışabilen, başka deyişle toplumsal sistemin ve ekonomisinin amaçladığı **ucuz işgücünün (emeğin)** yaratıcısı olmaktadır. Oysa ki, Türk işçisi de, bu sisteme vergi ödemekte, o da yasalardaki öğrenimin fırsat eşitliğinden çocuğun yararlandırmada Alman vatandaşının doğal haklarına sahip bulunmaktadır. Ancak sistem ne onun ödediği vergilerden, hakça bir bölümün çocuğunun eğitimine harcamakta; ne de kendi öğretmenlerinin hizmetlerinden yararlanmaktadır.
- 10- İşçi aileleri genellikle çocuklarının Türk ve Müslüman kalmasını, benliklerini Alman toplumunda yitirmemesini istemektedirler. Ailesinin Türk Kültürü ve İslâmîlik Kültürü önceliği, Alman toplumunun kendi doğal kültürü olmak üzere bu üçlü kültürün çapraz baskısı altında kalan çocuklar ezilmektedir.
- 11- Almanya'da çocuk doğup, 3 yaşına gelince anaokulunda (kindergarten) sıra gelmektedir. Ancak işçi aileleri, bu okullarda Hristiyanlık eğitimi de yapıldığı için çocuklarını buralara göndermek istememekte, böylece söz konusu olanağın ancak %20'si kullanılabilir. Ana okuluna giden çocuklar Almanca'yı kolayca öğrenmekte, Hazırlık Sınıfına girmeden doğrudan doğruya Alman sınıfına girebilmektedir. Ancak bu durumda da Türkçeyi kaybetmektedir. Ana okuluna gitmeyen çocuklar ise ne Almanca'yı ne de Türkçeyi yeterince öğren-

bilmektedir. Almanya'da Almancayı öğrenen, Türkçesi zayıf kalan çocuklar, Türkiye'deki okullara geldiklerinde Türkçelerini hızla geliştirebilmektedir.

12- Almanya'daki işçi çocuklarının sorunları aşağıdaki üç bölümde değişik boyutlar göstermektedir.

I- Almanya'da doğan işçi çocukları

II- Almanya'ya getirilen çeşitli yaş gruplarındaki çocuklar

III- Almanya'da çalışan işçinin Türkiye'de kalan çocukları işçi çocuklarının eğitim sorunlarına çözüm aranırken, geliştirilecek modellerin bu üç türe göre ayarlanması zorunluluğu çıkmaktadır.

13- Türk öğrencilerin genel olarak Almanya'daki toplumsal çevreye uyarlanmalarında ilk bakışta göze çarpan sorunlar; dış görünüş sorunu, başka deyişle giyim, kuşam ve davranış farklarının oluşturduğu sorunlar; dil sorunu; çocuğun alışmış olduğu yaşam biçimi ve değer yargılarından farklı olanlarla karşı karşıya gelmesi ki, Türkiye'nin genellikle kapalı çevrelerinden gelmiş bulunmaları, sorunu daha da ağırlaştırmaktadır.

14- Türk öğrencilerin sınıf içi çalışmalarında, göze çarpan en belirgin zayıflığı, Türkiye'deki akranları derecesinde Türkçeyi konuşamamalarıdır. Çünkü Türkçe konuşulan çevreden uzaktadırlar. Ayrıca Alman okulunda öğrencidirler. Türk öğrenciler Alman eğitim araç ve gereçlerine Türkçe derslerde sahip değildir. Bu derslerde bütün yük öğretmene kalmaktadır. Öte yandan birçok işçi ailesi çocuğuna din eğitimi vermek için ayrıca onu düzensiz ve disiplinsiz açılmış Kur'an kurslarına da göndermektedir. Alman okulunun, Kur'an kursunun ve ailesinin sistemsiz eğitim baskısı altında kalan çocuk şaşırmakta, bozulmaktadır.

15- Aile, Almanya'da çocuğun öğretim ve eğitimine karşı, Türkiye'dekinin aksine büyük isteksizlik, cesaretsizlik ve güvensizlik duymakta, dil engeli bu duyguyu daha da güçlendirmektedir. Öte yandan Almanya'da iş saatleri erken başlamakta, okullarda öğleden sonra öğretim yapılmamaktadır. Bu nedenle çocuklar günün büyük kesiminde başıboş kalmaktadır.

- 16- Türkiye'de Türkçeyi yeter derecede öğrenmeden Almanya'ya gelen, Almancayı da gerektiği kadar öğrenmeden Alman sınıfına aktarılan öğrencilerde başarı derecesi yüksek olmamaktadır. Çocuk Alman sınıfına uyum göstermekte zorlukla karşılaşmaktadır.
- 17- Okullara girişte geto'da yetişenler, zekâ testlerini, haberleşme sorunu nedeniyle geçemeyip, zekâ geriliğine uğramış çocukların gittiği okullara haksız olarak gönderilmektedir.
- 18- Yabancı çevre ve kültür ailenin çözülmesine, dolayısıyla çocukların en önemli yaşam desteğinden yoksun kalmalarına, bu da kuşkusuz başarısızlığa yol açmaktadır. Öte yandan Almanya'da doğmuş Türk işçi çocukları doğal olarak Alman sınıfına alınmakta, ancak çocuk orada yalnız kalmaktadır. Öteki Alman çocuklar kendisini dışa itmekte, Türk öğrenci için bir toplumsal uyumsuzluk sorunu başgöstermektedir. Bu da kuşkusuz çocuğun başarısızlığına ve eğitimden kaçmasına yol açmaktadır. Bunlar çoğu kez, Almanya'da doğduğu için Türk sınıfına da gönderilememektedir. Böylece çocuk doğrudan doğruya başıboşluğa itilmiş olmaktadır.

C- Türkiye'de Devletin Almanya'daki Çalışma ve İlişkileri Açısından

- 19- Millî Eğitim Bakanlığının, Almanya'daki Türk çocuklarının eğitiminde duyduğu en önemli kaygının, onların Türk Kültüründen kopmamaları olduğu, tutumundan anlaşılmaktadır. Ancak örgütlenme ve destek açısından büyük yetersizlikleri vardır. Bakanlığın Almanya'daki çocukların eğitimini desteklemede ciddi bir amaçsızlık sorunu görülmektedir. Örneğin amaçsız bir öğretmen ve eğitim müşaviri gönderme politikası sürüp gitmektedir.
- 20- Almanya'da Türk Kültürünün eğitim ve öğretiminde görev almış öğretmenlerin temel yetersizliklerinin başında dil bilmemeleri gelmektedir. Almanya'daki sınıflar, Türkiye'dekine benzememektedir. Çünkü yabancı bir toplum yapısı içindedirler. Durum böyle olunca, değil Türkiye'de öğretmenlik bile yapmamış olanların sırasında Almanya'ya öğretmen gönderilmesi, Türkiye'de burası için özel olarak öğretmen yetiştirilmesi yollarına gitmek gerekmektedir. Çünkü Türkiye'deki eği-

tim, öğretim sistem ve yöntemleri Almanya'da geçerlik taşımamaktadır.

- 21- Türk çocuklarının eğitim ve öğretiminde Millî Eğitim Bakanlığının en başarılı tutumu, çocukların Aiman okullarında okumalarını isteyerek, Türkiye'ye döndüklerinde onlara eğitim denkliği sağlamasıdır. Başarısız ve sorun çıkarıcı tutumları arasında; meslek okullarına denklik tanımaması; yeteneğe göre öğretmen göndermeyip, politik seçeneklere öncelik verdiği bazı durumlar yaratması, Almanya'daki öğretmenler üzerinde yapıcı bir denetleme düzeni kurmayıp, onları yarımsız bırakması ile yeterince ders araç ve gereci göndermemesi belirtilebilir. Öte yandan gönderilen ders araç ve gereçleri de Almanya'da yaşayan çocuğun içinde bulunduğu toplumsal ve ekonomik koşullara göre hazırlanmamıştır. Ayrıca yönetim ve örgüt zayıflıkları nedeniyle bunların dağıtımını bile yapılamamaktadır.
- 22- Türkiye'de bakanlıkların alt basamaklarına ve tüm fonksiyonlarına yaygın duruma gelen «siyasallaşma» hastalığı, Almanya'da Millî Eğitim Bakanlığının görev ve yönetimine de sıçramıştır. Hükümetler değiştikçe Almanya'ya gönderilen öğretmen, yönetici, uzman, ders araç ve gereçleri de değişmekte; hepsine gelen hükümetlerin siyasal dokusu ve eğilimlerine göre yeniden biçim verilmektedir ki, bu da Almanya'daki Türk çocuklarının eğitiminde tutarsızlık ve kararsızlıklarla, karışıklıklara yol açmaktadır.
- 23- Almanya'da kendisine büyük görev düştüğü halde örgüt ve yönetim açısından çok yetersiz kalan diğer bir devlet örgütü de Diyanet İşleri Başkanlığıdır. Almanya'daki Türk işçileri ve çocuklarını amaç alan yoğun Hristiyanlık propagandası, resmi niteliği olmayan ve yurt dışında yönetilen zararlı akımlarca desteklenen çok sayıdaki Kur'an kurslarına ve bu yolda kurulmuş derneklere rağmen, Diyanet İşleri Başkanlığının yurt dışı örgütü bulunmamakta, Almanya'da tespiti yapılan 337 cami ve mescid ile 126 Kur'an kursunda devletin gönderdiği tek Diyanet İşleri görevlisi bulunmamaktadır.
- 24- Başta Dış İşleri, Millî Eğitim ve Çalışma Bakanlıkları olmak üzere, Almanya'da örgütleri bulunan devlet kurumlarının bu ralarda görevli yönetici, uzman, danışman, memur, öğretmen,

vb. görevlileri, yurt dışındaki işçilerin, aileleri ve bu arada özellikle çocuklarının sorunlarına çözüm getirecek veya bulunan çözümleri uygulayabilecek kişisel ve örgütsel genel yetenek ile beceri düzeyinden çok uzakta kalmaktadırlar.

D- Almanlar Açısından

- 25- Federal Almanya'da yasalar yabancı işçi çocuklarının da Alman çocukları gibi öğrenme olanaklarından fırsat eşitliğine göre yararlanmasını öngörmektedir. İlk bakışta Almanlar, Türk işçi çocuklarını, kendi toplumlarına kaynaştırmaktan çok, toplumu rahatsız etmeyecekleri kadar bir eğitim görerek ona uyum sağlamalarını, aslında kendi öz toplumlarına dönüp, yaşayışlarını orada sürdürmelerini ister görmektedirler. Gerçekte toplumsal sistem açısından durum böyle değildir. Alman toplumunun ekonomisi, Türk işçi çocuklarını «ucuz emek» kaynağı yaratma yönünde ağırlığını koymaktadır. Örneğin Federal Alman yetkililerinden Türk çocuklarına Almanca dersleri için öğretmen istendiğinde, «öğretmenimiz yok» denilirken; öte yandan Almanya'da işsiz öğretmenlerin gösterilerine tanık olunmaktadır. Bu da Almanya'daki toplumsal düzenin, amaçlarını elde etmede, kendi hukuk yasalarını bile hiçe saydığını açıkça ortaya koymaktadır.
- 26- Almanlar, okullarındaki Türk çocukları, öğretmenleri, veliler ile ilişkileri doğrudan doğruya kendilerinin yürütmelerinde direnmekte, araya Türk yetkililerin desteğini koymayı istememektedirler. Bu yanlış tutumları, çocuklar, velileri ve Türk öğretmenlerde gereksiz tepkiler ile sorunlara yol açmaktadır.
- 27- Almanya'da iş saatleri erken başlamakta, okullarda öğleden sonra öğretim yapılmamaktadır. Bu nedenle çocuklar günün büyük kesiminde başıboş kalmaktadır. Ayrıca Türk aileleri çoğu kez birbuçuk odada yaşamakta, sırasında bir odada beş kişi kalmaktadır. Bunlar da genellikle Almanların terkettiği yıkık dökük evlerdir. Aile ne Almanca ne de okul yasalarını bilir. Bu sorun sadece ailelerin değil, öğretmenlerin de sorunu olabilmektedir.
- 28- Federal Alman yetkilileri Türk öğrencilerin Almancayı öğrenmelerine önem vermek istiyorlar. Bazı okullarda, yabancı

öğrencilerin ev ödevlerine yardımcı olma çabaları gösteriliyor. Ancak aynı yetkililer, yabancı öğrencilerin, bu arada Türk öğrencilerin de kuşkusuz, yüksek öğretim ve eğitime giden yollara girmesine karşı isteksizlik gösteriyorlar.

- 29- Okullarda Alman sınıflarındaki Türk öğrencilerle Alman öğretmenler bir süre yakından ilgilenmekte, ancak diğer çocukların öğrenim gelişmesine uymakta güçlük çektikleri ve devamlı geri kalmaları durumunda, ya çocukları kendi hallerine bırakmakta, ya da tekrar Hazırlık Sınıfına göndermektedirler.
- 30- Alman eğitim sistem ve yöntemleri, Türkiye'dekinden daha iyidir. Ancak burada da bir sorun çıkmakta, Almanların oyunla ders yapmasını öğrenciler ve aileleri ciddi bulmayıp, eğitimle olan ilgilerini gevşetmektedirler. Öte yandan bazı Alman öğretmenlerin yabancılara karşı duyduğu isteksizlik, Türk öğrencilerle olan ilişkilerinde tarafsız olmayıp, olumsuz tutum göstermelerine yol açmaktadır.
- 31- Almanların kendi öğretim ve eğitim sistemlerinde Türk çocukları için hiçbir esnekliğe gitmeden, onları sistemlerinin katı kalıpları içine yerleştirmeye çalışmaları gerek kendi ulus özelliklerimiz, gerek oradaki işçilerimizin toplumsal sorunları açısından büyük uyumsuzluk ve çelişkilere neden olmaktadır.
- 32- Almanların genelde kendi toplumlarında yaşayan Türklere karşı «yabancıyı reddetme» yönündeki doğal toplumsal tepkiyi engelleme önlemlerini almak bir yana, üstelik Türkiye'nin son derece uygar «dayık» tutumundan cesaret alıp, işçiler, aileleri ve özellikle çocuklar üzerinde çağa uymayan bir «Hristiyanlık propagandasına» girişmeleri, Türk işçilerinin çok duyarlı olduğu din konusunda Almanlara karşı, çocuklarını Alman eğitim sisteminden korumak gibi çelişkili, ancak kendi yönlerinden haklı bir «reaksiyona» itmektedir.
- 33- Almanya'nın federatif yönetim sistemi içinde oluşu, eğitimi de çeşitli türlere sokmaktadır. Federal Hükümetin eğitimdeki yetkisi semboliktir. Oysa Almanya'da Türk işçi çocuklarının eğitiminde tüm yerel eğitim makamlarının uyacakları, federal bir eğitim politikası ile buna bağlı geliştirilecek yöntem ve araçlara gereksinme vardır.

II- MODELİN AMAÇLARI

Genel olarak Federal Almanya'daki Türk işçi çocuklarının eğitim amaçlarının ana çizgisi belirlenmek istenirse; bir kere Türkiye'nin sadece kendi toplumsal yapısına uygun düşen bir eğitimde direnmesi, çağın dışına düşer. Bu konuda daha geniş boyutlu eğitim amaçlarını düzenlemesi gerekir. Türkiye'nin şimdiki bozuk eğitim düzeninden çıkan yetişmemiş insanların, Almanya'da aynı türde eğitilmesi, Türkiye'ye bu çocukların dönüşünde herhangi bir katkı sağlamaz. Almanya'daki Türk çocukları ister orada kalsınlar, ister Türkiye'ye dönsünler, ulusal benliklerini yitirmeden, Batı'nın ileri teknik olanaklarıyla yetiştirilip, yaşadıkları toplumsal çevrenin verimli, saygın, moral ve teşvik yapısı yüksek mesleklerinin sahibi olmalıdırlar.

Yukarıdaki bu genel amaç tanımı yanında çocukların eğitim amaçları **Aileleri, Türkiye Devleti ve Federal Almanya** açısından ayrı ayrı şöyle tanımlanmaktadır:

A- Almanya'da Türk İşçi Çocuklarının AİLELERİ Açısından Eğitim Amaçları

- 1- Türk benliğini yitirmemeleri
- 2- Dinlerinden kopmamaları
- 3- Aile ekonomisine destek olmaları
- 4- Hem Almanya, hem Türkiye için geçerli iyi yaşam koşulları sağlayan meslek edinmeleri

B- Almanya'da Türk İşçi Çocuklarının TÜRKİYE DEVLETİ Açısından Eğitim Amaçları

- 1- Çocukların ulusal benliklerini koruyup, geliştirmeleri
- 2- Türk işçi ailelerinin isteklerine uygun, onları inandırıcı, bir eğitim görmeleri
- 3- Hem Türkiye, hem Almanya için geçerli meslek edinmeleri

C- Türk İşçi Çocuklarının FEDERAL ALMANYA Açısından Eğitim Amaçları

- 1- Çocukların ulusal benliklerini kaybetmemeleri

- 2- Alman toplumunu rahatsız etmeyecek derecede eğitim görüp, ekonominin ihtiyaç duyduğu düşük ücretli mesleklere insangücü yetiştirme.

Bu üç bakış açılı «amaç tanımını» Modelin amaçları olarak aşağıdaki biçimde uzlaştırıp, özetlemek mümkündür.

D- Modelin Amaç Çatısı

- 1- Türk işçi çocuklarının Alman toplumunun koşullarına uyarlanması (intibak ettirilmesi)
- 2- Çocukların Türkiye için de geçerli bir meslek edinmesi
- 3- Çocukların göreceği eğitimin onları ulusal benlikleri ile dinlerinden koparmaması.

III- AMAÇLARA ULAŞMA YÖNTEMLERİ

Modelin genel amaçlarına ulaşma yönünde başarılı bir yöntem uygulamasına geçmek için konuyu aşağıdaki bölümleriyle ele almak gerekecektir.

A- Türk İşçi Çocuklarının Eğitiminde Öncelikli Aşamalar

Federal Almanya'da Türk işçi çocuklarının modeldeki genel eğitim amaçlarına ulaşmada şu öncelikli aşamalardan geçilmesi yararlı sonuçlar verebilir:

- 1- Çocuğun Almanlaşmasını önlemek için ilk dört yıl kendisine Türk dili, kültürü ve din eğitimi vermek.
- 2- Çocuğun Alman toplumuna uymasını sağlamak için ilk dört yıldan sonra beş yıl Alman dili ve kültürü eğitimi vermek.
- 3- Çocuğun Türk ulusal benliğinden kopmaması, Alman toplumunda da istenen bir yaşam düzeyine hazırlanması için önceki beş yıldan sonra dört yıl kendisine Türk ve Alman kültürünün dengeli eğitimi vermek ve Türkiye için de geçerli bir mesleğe yöneltmek.

B- Türk İşçi Çocuklarının Eğitiminde Görev Alacak Temel Adamların Yetiştirilmesi

Gerek Türk gerek Alman kesiminden gelecek Türk işçi çocuklarının eğitiminde görev yapacak temel adamlar ile yetiştirilme ortamları aşağıdaki biçimde olabilecektir.

1- YÖNETİCİLER (Türk ve Alman)

İşçi çocuklarının eğitimiyle ilgili örgütlerin **TÜRK** yöneticilerinin yetiştirilme ilkeleri şöyle olabilir:

- Almancayı konuşup, yazabilecek düzeyde bilmeleri
- Çocuk eğitimi konusunda bilgili olmaları
- Yönetim bilgileri ile başarılı tecrübelerinin bulunması
- Almanya'daki Türk işçilerinin durumları ile sorunlarını çok iyi bilmeleri

İşçi çocuklarının eğitimiyle ilgili örgütlerin **ALMAN** yöneticilerinin taşımaları gerekli nitelikler şöyle düşünülebilir:

- Orta düzeyde de olsa Türkçeyi anlayabilecek dil eğitimi görmeleri
- Yabancı olarak işçi çocuğunun eğitimi ve psikolojileri hakkında bilgili olmaları
- Yabancılarla çalışmada yönetim tecrübelerinin bulunması
- Almanya'daki Türk işçilerinin durumları ve sorunları ile Türkiye'yi genel açıdan iyi bilmeleri

2- ÖĞRETMENLER (Türk ve Alman)

Türk işçi çocuklarının özellikle Türk Dili ve Kültür dersleri ile rehberlik hizmetlerinde görev alacak **TÜRK** öğretmen, uzman, danışman, müfettiş, vb. kişilerin en azından şu nitelikleri taşımaları gerekmektedir:

- Almancayı konuşup, yazabilecek düzeyde bilmeleri
- Eğitim bilimi konusunda bilgili bulunmaları, özellikle çocuk eğitim ve psikolojisini iyi bilmeleri

- c) Dersini verecekleri konularda iyi yetişmiş, tecrübeli öğretmen olmaları
- d) Yabancı bir ülkede çalışabilecek ruh ve beden sağlığında bulunmaları
- e) Almanya'daki Türk işçilerinin durumları ile sorunlarını çok iyi bilmeleri

Türk işçi çocuklarının da bulunduğu sınıflarda görev yapacak ALMAN öğretmenlerin ise şu özellikleri kazanmış olmaları yerinde olacaktır:

- a) Az da olsa Türkçeyi anlayabilecek bir dil eğitimi görmeleri
- b) Yabancı olarak işçi çocuğunun eğitimi ve psikolojileri hakkında bilgili olmaları
- c) Yabancı öğrencilere eğitim yapmada başarılı tecrübelerinin bulunmaları
- d) Almanya'daki Türk işçilerinin durumları ve sorunları ile Türkiye'yi genel açıdan iyi bilmeleri

3- DİN GÖREVLİLERİ (Türk)

Almanya'daki Türk işçilerinin dinî ihtiyaçlarını karşılamak ve çocuklarına din eğitimi vermek üzere, bu konuda özel olarak yetiştirilmiş din görevlilerinin gönderilmesi yoluna gidilmelidir. Bu kişilerde en azından şu özelliklerin bulunmasına çalışılmalıdır:

- a) İslâm dini konusunda yüksek düzeyde bilgi ve diploma yetkisinin olması
- b) Orta düzeyde de olsa, Almancayı konuşup, yazabilecek derecede bilmesi
- c) Hristiyanlık ve propaganda türleri konusunda çok iyi bilgi sahibi olması
- d) Okullarda din eğitimi yapacak görevlilerin çocuk eğitimi ve psikolojisinde yeterli bilgilerinin bulunmaları
- e) Almanya'da din kanalından sokulan zararlı akımları ve bunları yürüten grupların politikaları ile örgütleri hakkında bilgili olmaları

- f) Almanya'daki Türk işçilerinin durumları ile sorunlarını çok iyi bilmeleri
- g) Yabancı bir ülkede çalışabilecek ruh ve beden sağlığında bulunmaları

C- Türk İşçi Ailelerini, Çocuklarının Almanya'da Eğitim Görmelerine Özendirmek ve Alman Yetkililerinden Bu Konuda Destek İstemek

Almanya'daki Türk işçi ailelerinin bir bölümü çocuklarını ulusal benliği ve dininden kopacağı kaygısı ile Almanya'daki okullara göndermeme eğilimi göstermektedir. Bu eğilimi hafifletip, çocukları eğitime çekebilmek için şu önlemleri ilk bakışta almak yerinde olabilir:

- 1- Türk ailelerine çocuklarının ulusal ve dinsel eğitim göreceklerine inandırıcı çareleri gerçekleştirmek
- 2- İşçi ailelerini, çocuklarına Türk kültürü ile din eğitimi vermede desteklemek özellikle bu konuda aile reisleri üzerinde durmak. Bunun için özel yayınlar, radyo-televizyon programları, yöresel toplantılar, vb. çalışmaları sürdürmek
- 3- Çocukların tatillerini Türkiye'de geçirmelerini özendirmek (teşvik etmek)
- 4- Almanya'da doğmuş ve ana okulu çağına gelmiş çocukları bu okullara aldırarak, çocukların buralarda bakım görevini yetiştirilmiş Türk görevlilerine yaptırtmak
- 5- Alman eğitim sisteminde Türk kültür dersleri ile din derslerine de zorunlu bir yer açtırtmak, isteğe bağlı durumlarını kaldırtarak, sınıf geçmede not ortalamalarına aldirtmak
- 6- Almanların; ne ana okullarında ne diğer okullarda ne de başka yollarla Türk işçileri ve çocukları üzerinde Hristiyanlık eğitimi ile propagandası yapmalarını engelleyici önlemler almalarına çalışmak
- 7- Çocuklarını tüm güvencelere rağmen, yine de okula göndermeyen işçi aileleri hakkında, Almanya'da kalma ve toplu sözleşme durumları açısından çıkarlarını zorlayıcı yönetsel önlemler almak

- 8- Almanya'da okul çağının dışında kalmış, boşta gezen Türk işçi çocukları için meslek kursları açtırmak, kursların yapısına Türk kültür ve din derslerini de aldirmek.

D- Türkiye'de Devletin Almanya'daki Türk İşçi Çocuklarının Eğitimi İçin Uygulayabileceği Yöntem ve Çareler

Türkiye'de devletin Almanya'da Türk işçi çocuklarının eğitimi için bir yandan eskiden beri uyguladığı yöntem ve çareleri işlerliği ile etkisi açıdan değerleyip, bu konudaki tutumunda bazı değiştirmelere gitmesi gerekirken; diğer yandan da yeni bazı yöntem ve çarelerin uygulamasına geçmesi zorunluluğu çıkmaktadır. Bunları kısaca şöyle belirtmek mümkündür:

- 1- Ana okulu çağındaki işçi çocuklarının eğitiminde Türk öğretmenlerin görev almasını sağlamak
- 2- Ana okulu sonrası temel öğretim ve eğitimde Alman sistemi içinde Türk kültürü ile din eğitimine de zorunlu ve yoğun derslerle yer sağlamak.
- 3- Almanya'da görev alacak öğretmenler için özel yetiştirme modelleri oluşturmak. Bu arada Almanya'da görev yapacak öğretmen, uzman, vb. kadroları oradaki işçi çocuklarından yetiştirmeyi uzun dönemli bir plana bağlamak.
- 4- İşçi çocuklarının bulunduğu okullara gerek çocuklarla okul, gerek okul ile çocukların velileri arasında etkili haberleşme bağıntısı kuracak «rehber öğretmenler» tayin etmek.
- 5- Türk işçilerinin yoğun olduğu bölgelerde, işçi ailelerine Türk Kültürü, din eğitimi, toplumsal ilişkiler, vb. konularda yardım edecek, kurslar açacak «rehberlik merkezleri» açmak.
- 6- Okul çağı dışına çıkmış, işçi çocuklarının Almanya'da ve bu arada Türkiye'de de geçerli bir meslek eğitim görmeleri için Almanya ve Türkiye'de yürütecek bir «meslek araştırması» yaptırmak.
- 7- Almanya'daki işçilerin Türkiye'de kalan çocukları için onların mali desteği ile yurtlar açmak, Almanya'daki Türk işçi çocuklarının Türkiye'de hem tatillerini geçirip, hem Türk kültürü ve din eğitimi görecekları «tatil okulları» uygulamasına geçmek.

E- Alman Yetkililerinin Türk İşçi Çocuklarının Eğitimi İçin Uygulayabileceği Yöntem ve Çareler

Almanların da Türk işçi çocuklarını «ucuz emek» kaynağı olmaktan çıkarıp, gerek kendi toplumları gerek Türkiye'ye kazandırmak için şu yöntem ve çarelere başvurmaları yerinde olabilir:

- 1- Türk işçi çocuklarının bulunduğu okullardaki öğretmen ve yöneticiler için özel eğitim programları düzenlemek.
- 2- Türk işçi çocuklarının bulunduğu okullarda Türk Kültürü ve din eğitimini zorunlu kılmak ve Alman eğitim, öğretim sisteminde belli bir yer vermek; Hristiyan propagandasını önlemek.
- 3- Türk işçi ailelerinin «getoların» geri toplumsal yaşam koşullarından kurtarılması, daha insancıl bir konut düzeninde kalmalarını sağlayıcı teşebbüslere girişmek, onlara bir bakıma sürekli vatandaşları gözüyle bakmak.
- 4- Türk işçi ailelerinin ulusal benlikleri ve dinlerinden kopmalarını eğilimlerini doğal karşılayıp, Türkiye'nin bu alandaki çabalarına destek olmak, koordinasyonu sağlayıcı örgütler kurmak.
- 5- Gerek okul çağındaki, gerek okul çağı dışında kalmış işçi çocuklarının sadece Almanya için değil Türkiye için de geçerli meslek edinmelerini ilke olarak benimseyip, bu yolda yeni düzenlemelere gitmek.

IV- YÖNTEMLERE BAĞLI ARAÇLAR VE YARARLANMA YOLLARI

Bir önceki bölümde öne sürülen yöntem ve çareleri gerçekleştirmede şu araçlardan yararlanılabilir:

- 1- Türk işçi çocuklarının gerek Almanya'da gerek Türkiye'de Türk Kültürü ve din eğitimini desteklemek, ayrıca işçi ailelerine bu konuda yardım edip, rehberlik hizmetlerinin etkili sürdürülmesini sağlamak üzere Merkezi Almanya'da olacak bir YARDIM VAKFI kurulmalıdır. Vakfa Türkiye, Almanya, İşçi Dernekleri, Sendikalar **destek fonu** koymalı, Almanya'da işçilerden yardım ve bağış toplama hakkı sadece

bu vakfa tanınmalıdır. Vakfın yönetimi büyük çapta işçilere ait bulunmalı. Türk ve Alman devlet temsilcileri denetim fonksiyonu görmelidir. Vakıf, işçi çocuklarının eğitimi için gerek Almanya, gerek Türkiye'de serbestçe yatırım yapılabiliş, bu konudaki çabalara malî destek verebilmelidir.

- 2- Almanya'da işçi ailelerinin başta Türk kültürü olmak üzere kültürel düzeyini yükseltecek, ucuz yayınlar yapılıp, gazeteler çıkarılabilir. Vakıf bu konuda yardımcı olabilir. Ayrıca Almanya'da baskı yapan Türk gazeteleriyle işbirliği yapılabilir.
- 3- Kitap, broşür, afiş, fotoğraf, film şeklindeki ders araç ve gereçlerinin nitelikleri tamamen Almanya'nın toplumsal koşulları dikkate alınarak yeniden düzenlenmelidir. Bu konuda Türk ve Alman eğitim uzmanlarının ortaklaşa görev yapacağı örgüt biçimlerine gidilmelidir.
- 4- Alman radyo ve televizyonunda Türk işçi aileleri ile çocuklarının eğitimine yararlı olacak özel programların yapılması, TRT'nin bunu için program desteğinde bulunması; ayrıca Almanya'da kamuoyunu Türkiye ve Türk işçilerinin toplumsal yapısı tarihsel gerçekleri açısından aydınlatıcı, yayın çalışmalarına önem verilmesi sağlanmalıdır.
- 5- «Türk-Alman Kültür Merkezi» örgütlenmesine geniş çapta gidilerek, bu merkezlerde bir yandan işçileri ve ailelerini Türk, Alman kültürlerinde ihtiyaç duydukları eğitimi verme, öte yandan Almanların da bu merkezlerde Türk kültürünü tanıyıp, Türklerle iyi ilişkiler kurmaları yoluna gidilebilir.
- 6- Türk işçi çocuklarının alındığı «Hazırlık Sınıfları» uygulaması, bu modelin yapısına göre yeni baştan düzenlenmelidir.

V- SONUÇ

Federal Almanya'daki Türk işçi çocuklarının Eğitim Modeli için geliştirdiğimiz bu taslak; kuşkusuz konuyu çok genel çizgileriyle ele alan, ancak metodolojik açıdan modelin kurulma yollarını

ortaya koymaya çalışan bir «deneme kalıbı» niteliğini taşımaktadır.

Bu taslak ya da «deneme modeli» genellikle NE ve NİÇİN sorularına yanıt vermeye çalışmakta, NASIL, NEREDE, NE ZAMAN, KİM TARAFINDAN sorularını doğal olarak karşılıksız bırakmaktadır. Çünkü bu tür soruların yanıtlanması «çerçeve modele» bağlı alt modeller ve gerçekleştirilecek «projelerle» sağlanacaktır. Örneğin taslakta sözü edilen Almanya koşullarına uygun yönetici, öğretmen, din görevlisi yetiştirmek bunların herbirine göre geliştirilmiş **alt modelleri**; Almanya'da bir «Yardım Vakfının» kurulması, aynı zamanda Türkiye için de geçerli meslek eğitimi alanlarının ortaya çıkarılacağı «meslek araştırması» yapılması, Almanya'daki çocuklara uygun «ders araç ve gereçlerinin» geliştirilmesi **proje çalışmalarının** başlatılmasını gerektirmektedir.

Uzun süre sorunları ciddi model, plan ve projelerle ele alınmayan bir kitlenin sorunlarını **akademik çözümlere** kavuşturmak kuşkusuz zaman ister. Ancak köklü çözümde sadece bu yolla elde edilir. **Bürokratik ve politik çözümler** şimdiye dönüktür, günlüktür, geçicidir. Geçmişleri olmadığı için gelecekleri de yoktur. Bu bakımdan Türkiye'nin diğer birçok sorunlarında olduğu gibi, Almanya'daki insanların sorunları da bilimin köklü akademik çözümlerini beklemektedir. Taslak bu yöne doğru atılmış, basitte olsa bir adım niteliğinde hazırlanmış, daha doğrusu amacı buna göre saptanmıştır.